

Sămânda

(după TOLSTOI)

de G. GALACTION

O dată niște copii găsiră într-o prăpastie un lucru de mărimea unui ou de găină, cu jgheab dealung și care ai fi zis că e o sămânță. Un om care trecea pe acolo, văzu lucrul găsit, îl cumpără de la copiii cu cinci copeici, și-l aduse în oraș, unde îl vându țarului, ca raritate.

Țarul chemă la curte pe câți-va înțelepți și le dădu poruncă să cerceteze ce fel de lucru e acesta, un ou sau sămânță? Înțelepții își bătură capul fel și chipuri, dar nu putură să răspundă nici așa, nici așa.

Lucrătorul se găsea pe corlata ferestrei. O pasăre veni în zbor, izbi în el cu ciocul și-l făcu un semn. Acum văzură toți că este o sămânță și înțelepții se rostiră că este o sămânță de secară.

Țarul se minună foarte, și porunci, înțelepților să-i aducă lămurire, unde crește sămânța aceasta. Înțelepții își puseră iar capul la muncă, răscolliră prin toate bucoavnele — dar nu găsiră nimic. Veniră la țar și-i spuseră: — „Nu putem să dăm nici un răspuns. În bucoavnele noastre nu scrie nimic despre așa ceva. Trebuie să întrebăm pe țărani, poate că vreunul din ei o fi auzit din bătrâni când se sămăna sămânța aceasta”.

Galaction

Țarul porunci să-i aducă pe un țăran cât se poate de bătrân. Îi aduseră un omuleț, fără dinți cu barba ca paele și care intră înăuntru șontăcând și sprâmbându-se în două cărji.

Țarul îi arătă sămânța. Dar moșneagul deabia mai zărește, jumătate vede și jumătate pipăie. — „Poti tu, moșcule, să-mi spui, unde crește sămânța asta”, îl întrebă țarul. „Sămânța-ai tu, vreedată, asemenea bucate? Ori m'ăcar vre-o da-unchiașul era pe lângă așa sămânță?”

— „Așa vrea să știu bunelule, da că tu însuși ai sămânță asemenea sămânță, sau dacă ai cumpărat”.

Moșneagul prinse a zâmbi. — „In zilele mele”, luă el cuvântul, „nimeni nu stia ce e păcatul să vinzi pâine ori să cumperi și despre bani nu era nici pomeneală. — Pâine aveam cu toții, de ajuns și de rămas”.

— „Când ai sămânță tu o sămânță ca asta, bunelule, și pe unde era țarina ta?”

— „Țarina mea era tot pământul lui Dumnezeu. Unde puneam plugul, acolo era țarina mea. Flindecă pământul nu era al unuia și al altuia, ci al tuturor. Numai munca era lucrul fiecăruia și era stăpân pe ea”.

— „La două întrebări să-mi mai răspunzi” rosti țarul. „Întâi, cum se face că pe vremea de din urmă creștea o sămânță ca asta și acum nu tău umbli în două cărji, feciorul tău umbli într-o cărjă, iar tu ai venit până la mine cu oșurintă și slobod? Ochii tăi sunt limpezi, ai dinți și zăvăveni și arăuți deslușiți. Spune-mi după care cum vine asta?”

— „Asta vine din pricină că oamenii nu mai trăiesc din lucrul mâinilor lor și au pizăa asupra aproapelui. În vremea mea, trăia lumea altfel de cât azi, trăia cu frica de Dumnezeu. Fiecare avea ce-i trebuia și la averea străină nu poțtea”.

G. Galaction

Criza eititului

de DEM. THEODORESCU

Si în Franța, la un congres al societății de educație s'a discutat problema asupra căreia, în numărul trecut al Adevărului Literar, a insistat spiritul lui de Herz: se citește azi mai puțin. Lumea de după războiu e mai puțin pretentioasă în ale lecturii și mințea e mai frivolă. E o criză pe care, firește, nu vom putea-o lăsa cu sfaturi utile... Dar, discută ei e în stare să ne deslușească determinările ei, poate, și foloasele...

Jumătatea de veac dinaintea războiului european a fost, fără îndoială una din epocile cele mai sursele ale istoriei, în ce privește educarea avântului cultural al multor țări. Nici odată, în era tiparului, Europa n'a izbutit să trăiască 50 de ani întregi de liniste, de precizie și de garanție a libertății minții, cum a trăit în vreme aceea.

E foarte adevărat că a fost o epocă de tihnă din care nu puteau tăsi marile originalități; dar a fost o minunată îmbădire de lumină pentru toată lumea. Zina era atunci mare și traul omului orânduit fără putință de surprize și, deci, fără ispite. Oamenii aveau timp să citească.

Războiul a curmat poțtele, ce abia nășteau, ale multimei spre lectură. Lumea se prefăcu într-un furnicar de eroi peste cari o noapte tragică lăsa gloire și iluzii. Dela războiu oamenii se desvătără și citească. Rebarbarizarea omului a fost după și destul de profundă pentru ca nici victoria dreptului și a civilizației să n'o poată locui.

Si așa, nevoia de a citi, de a ști, pe care o crease în sufletul cel cincizeci de ani de pace și de certitudine, se schimbă în voluptatea de a ignora. Întâlim azi la fiecare colț de stradă tineri cari te strivesc cu mândria lor de a nu ști, de a nu vrea să știe nimic!

E o noblete a ignoranței. Înainte, învățătura era o consolare și era chiar un mijloc de a fi mândru. Nici un om nu era destul de bogat ca să poată disprețui pe cel învățat. Si nici un erou nu emoționa mai mult ca săracul ce-și petrecea viața întregă într-o bibliotecă...

O asemenea stăruință, azi, e ridicolă. Tendința curioasă de a învăța cât mai mult e ceva și mai desestabil de cum era odată gustul copiilor de a se face actori. Azi, se cere oamenilor să fie „serioși”. Si oamenii sunt grăbniți. Repede, repede! Cărțile îi iau timp mult și de geaba.

Se izbutise oare cum, înainte de războiu, să se stabilizească un fel de înfrățire între cultură și prieposeală. Era deseori desmăniță, firește, și atunci, dar suficient de verificată uneori pentru a fi o ispită și o incurtare permanentă. Acum, s'a rupt această înfrățire. Nici o lectură numai e între cultivarea cât mai stăruitoare a minții și putința de a trăi bine. Orice inzență în ale învățării pentru învățătura e o iremediabilă pierdere de vreme. Cărturarul nu mai emoționează pe nimeni. Nici un tăt nu se mai gândește că fiul lui numai

Ochii moșului îi slujesc; a văzut bine sămânța. Țarul rosti către ei: — „Știi tu oare, tătucule, unde crește sămânța asta? Sămânța-ai vreedată asemenea bucate, la tine în țarina, sau, cel puțin, cumpărat-ai vreedată o sămânță ca asta?”

Si, el, tata-moșu, e cam fudul de urechi, dar aude mai bine de cât fecioră-său. — „Nu” grăsește el, „în țarina mea n'am sămănat, niciodată așa bucate, nici n'am secerat. De cumpărat, iar n'am cumpărat, pentru că pe vremea mea nu umbiau de loc banii. Toți se hrăneau cu pâinea pe care și-o muncceau singuri și la ananghie o împărțeau între ei. Unde a crescut sămânța aceasta nu pot să știu. Sămânța noastră era mai mare și mai spornică de cât cea de azi, dar o sămânță cum se vede aici nu mi-a dat nici odată de ochi. Am auzit pe al-de-tata, că, pe vremea, lui bucatele creșteau mai bine, de cât pe vremea mea, și erau mai mari și mai spornice. E bine să-l întrebaj pe tata.”

Țarul trimise să-i aducă pe tatăl moșneagului. Găsră pe bunice și-l aduseră la conac. Fără truda, fără cărji, intră bătrânul; ochii lui sânt limpezi, și vorba lui e deslușită. Țarul arată bunicei sămânța. El se uită la ea și o întoarce pe fotele părțile. — „E tare mult”, zise el, „de când n'am mai văzut o sămânță străveche ca asta”. Mușcă din ea un colțisor o mestecă o leacă și zise apol: — „E așa precum am pomenit-o”.

— „Spune-mi, bunice, în ce vreme și pe ce țară crește sămânța asta. Ai sămănat tu însuși în ogrorul tău asemenea bucate, ori poate le-ai cumpărat de undeva?”

Strămoșul răspunse: — „In zilele mele asemenea bucate creșteau pretutindeni, dacă numai cu astfel de sămânță ne hrăneam”.

— „Aș vrea să știu bunelule, da că tu însuși ai sămânță asemenea sămânță, sau dacă ai cumpărat”.

Moșneagul prinse a zâmbi. — „In zilele mele”, luă el cuvântul, „nimeni nu stia ce e păcatul să vinzi pâine ori să cumperi și despre bani nu era nici pomeneală. — Pâine aveam cu toții, de ajuns și de rămas”.

— „Când ai sămânță tu o sămânță ca asta, bunelule, și pe unde era țarina ta?”

— „Țarina mea era tot pământul lui Dumnezeu. Unde puneam plugul, acolo era țarina mea. Flindecă pământul nu era al unuia și al altuia, ci al tuturor. Numai munca era lucrul fiecăruia și era stăpân pe ea”.

— „La două întrebări să-mi mai răspunzi” rosti țarul. „Întâi, cum se face că pe vremea de din urmă creștea o sămânță ca asta și acum nu tău umbli în două cărji, feciorul tău umbli într-o cărjă, iar tu ai venit până la mine cu oșurintă și slobod? Ochii tăi sunt limpezi, ai dinți și zăvăveni și arăuți deslușiți. Spune-mi după care cum vine asta?”

— „Asta vine din pricină că oamenii nu mai trăiesc din lucrul mâinilor lor și au pizăa asupra aproapelui. În vremea mea, trăia lumea altfel de cât azi, trăia cu frica de Dumnezeu. Fiecare avea ce-i trebuia și la averea străină nu poțtea”.

G. Galaction

Poemul Soarelui

De-acum — Lumina 'n ochi, zăvea 'n spinare Și iar hoinar bătrâne soare...

Asvârle din sușul tău pe apă Paiejenisuri lenese de raze Și 'ntr'ale zărilor pleoape Deschide luminisuri noi de oare... Dă ochiului avânt Și sufletului nepătrunse larguri Și umilă 'n revărsări de vânt Alătea pânze 'ntinse de calarguri — Și 'n căutarea zării nestăruite Le du pe-acelaeși drumuri de ispite, Îmbătrânite. Și-așterne 'n calea lor — amăgitoare — Aceleași vrăji străvechi, bătrâne soare... Iar de 'nămniți învinse și schilave Frânturi de nave, Vreun sbor intrânt, — Nu te opr, Ci du-ți tot înainte Povara ta de vis — bătrân cuminte, — Tot mai departe de pământ...

Apleacă-ți fața pe ogoare Bătrâne Soare. Privește glodul sterp: pare că sânti Trudiți, Ce-așteaptă supti de săptămâni Și desvâliți, — S'au ridicat înfiorați și-ți sorb Lumina în adâncul vechi și orb...

O, varsă-ți vloga caldă ca un râu Să coacă pâinea 'n boabe de grâu, Să clocească seva în tulpini, Să părguiască roadele 'n grădini... Pământul ars de raze la urzește În zări de vis cerna amăgire Și 'n vasteri cuptoare săurește Belșug de viață, hohot și iubire...

Pătrunde soare blând prin reci spitale Prin case mici cu candelile stinse Și-aprinsul har al sănătății tale În drăcele învinse, Pe țetele triadite, moi și pale Și 'n piepturile supte fără muncă...

Prin case mici, și 'n suflete învinse Aprinde focul candelilor stinse... Bătrâne săurar — Cu tine Pornește viața în uzine Și în altar, Pe cheiuri și pontoane, Spre tine urcă vnet de mașini Și ritmica lovire de ciocane Și pământescul sufletului dar...

Sub focul tău gem vasterile hambare Și șueră prelungile sirene, Înaltă gresulor elevatoare În mreșul lor cu ritmice refrene... Tu, orb rapsod, Prăvale vii cascade de lumină Pe lumi de glod, — Pe ziduri ce se surpă în ruină Aruncă nimb de albă strălucire Și cântă apoi cântări de nemurire!...

Deslășură privești noi vieți, Atrage nestăruiri-un stol de sboruri, Și cântă, — Cântă 'n faștul dimineții Că-i sfânt avântul celor dinții doruri Și-adăncă 'nșlepciunea bătrâneții...

O, soare sfânt, No-ai năruit în suflete trecutului De întuneric și pământ, Și idol de lumină ne-ai făcut, Și și-ai sădit alăt de-adănc sârutul În bietul nostru șubred vas de lut, — Că seara, — Când în răs amar de corb Apui bătrân, nepuțincios și orb, Ne întrebăm: — La ce ești bun de nu ne poți da hrană?

Ineacă 'n înșinat bătrâna-ți rană Ce 'n spasmele amurgului te doare Și de-ți rămăno încă 'n agonie Un ultim strop de viață Dă-mi-l Soare!... Pentru senina noastră deslășare Îmbacă-ți moartea 'n nimb de poezie...

Mireasa Gheorghiu

Aniversări și centenare

O sută de ani dela publicarea Memoriilor lui Casanova

În 1852 au apărut cele dintâi mărturisiri ale celebrului Casanova, Don Juan și aventurier, sub titlu de Memorii.

Împini, du-se o sută de ani dela apariția acestui scandalos și faimos manuscris, editorii noilor bitoritori de materie senzatională, pregătesc o ediție proaspătă, disutată de pe acum cu multă înfrigurare.

Pentru ca să cunoaștem conținutul acestor memoriilor este suficient să-i consultăm viața și existența pe care a trăit-o și vom avea de sigur cel mai perfect portret al acestui erou mondial.

Cine a fost Casanova? Jean Jacques Casanova de Seingalt s'a născut în Venetia în 1725 și a murit în Boemia la Dür, prin anul 1803.

Viața lui încă din primul său an e plină de aventuri și pare a fi moștenit o bună parte a personafității sale, dela părintii lui — un actor și o actriță — nu tocmai reputați, ca moral.

Casanova își susține tezele de doctorat la 16 ani și este apreciat printre inteligenții precoce. Întră apoi în Seminar de unde este eliminat din cauza unei atitudini scandaluoase și ratate nămei lui este primit în tovarășia card-nalului Aquaviva.

Incepe apoi călătoriile sale vestite la Roma, la Neapole, la Corfu, la Constantinopol, sub diferite înostase, rând pe rând, publicist, abate-predicator, diplomat și mai ales „rentier”.

În vreme ce ducea această viață de risipă și voluptăți, de intrigă și aventuri, o nouă infamie îl trimite la judecată și în 1755 la Venetia este condamnat la închisoarea „lumburilor”.

„Plumburile” reprezentau mansonara palatului ducal, acoperită cu plumb, unde condamnatul se țoțeau sub căldura și dogoarea metalului aprins de soare.

În Memoriile sale, Casanova descrie evadarea lui de sub plumburi și descrierea aceasta, îndrăzneată și de o rară lovitură apăsătoare, a ulmit întreaga Europă.

Tupeșul său îl introduce la Rousseau, la Voltaire, Suvarov, la Frederic cel Mare și la Caterina II. A vorbit cu o rară mădrie și cu o înfășurare de perfect cavalier, cu Ludovic al XV-lea și a fost încurajat de d-na de Pompadour. În vreme ce a

— „Înt pe amanta cardinalului de Bernis (sura sa era astistiafivă a acestuia) și Casanova a fost în Don Juan marele și plin de toate cîștăci.

Frumusețea lui făcea victime și se vindea ca o femeie pierdută. Avea piciorul fin, tala sveltă, ochii ager, gura ca o cireasă și era de o rară eleganță. Spadasina neîntrecut, mîna spada și jongla de o potrivă cu floreta ca și cu inima femeii, era un politician dibaci și părea a fi cu toate partidele fără să fige cu nici-unul, astfel era deopotrivă partizan „rouge” sau „noir”, după nevoile aventurilor sale minunate.

Gratie acestei volubilități, Casanova, a putut să se strecoare pretutindeni și cu acelaș succes, și nu era greu când era mai sarlatan decât Canossa, mai magnetizator decât Mesmer și mai spontan decât Cavalieri d'Eon.

Mințind cu o suprafață de noblete toată aristocrația și toate figurile timpului, a fost sărbătorit și onorat, purtând crucea papală și ordinea tuturor Cavalerilor.

Gloria lui pare a fi fost nestăruită atât timp cât a trăit în Venetia, oraș de perditii, de intrigă și de vitiu, când însă a vrut să-și plimbe reputația la Paris, la Madrid sau la Varșovia, peste tot a fost surprins în degizare sau în aventurieri, zăgăduindu-se sau cu închisoare sau cu extrădare, de acia după 18 ani de amărăciuni și decepții se întoarce din nou la Venetia.

De aici, îmbătrânit și fără resurse, pleacă în Boemia, ca bibliotecar al contelui de Waldstein și din amintirele furiosului său trecut sau din conștința iubirii lui profane începe să scrie celebrele lui Memorii.

Cât trebuie să fi fost de intensă și zbucimată viața lui că n'a izbutit nici în zece volume să și-o descrie definitiv!

Așa reînviară ca fantome de mustrare și durere nepuțincioasă, femeile, cu care și-a detracat viața, murdărindu-și sufletul și trupul, ca o femeie usuară, așa reapar Manon Venetiana, Contesa de Versailles, Elvira cortezana, Michaela Vislandina și atâtea umbre lascive sau voluptuoase, atâtea siluete cu păr de noapte sau de lună, atâtea brațe și atâtea priviri, toate mărturisind din bilete colorate sau din suvite presate, risipa înulță a unui vis de perditie și orgii.

Din apariția acestor relievie scumpe bătrănetei sale prănădite, Casanova compune, Ré-ties de sa captivité Praga 1788 și Memoriile (1816-1822), scrise în limba franceză și apărute mai întâi în Leipzig în zece volume și apoi în Paris în 1843, o armare de alte cinci tomuri. Jules Vanin, bibliograful lui îl judecă mai los decât pe Don Juan și mai netrebnic decât Gil-Blas.

„Când n'a mai avut să svârle nici un zar, nici o floare să mai risipească, nici o femeie să mai compromită, nici un vitiu să mai savureze, nici o virtute să mai dărâme, nici un paradox să mai susție”... Casanova se retrage din viața exhibițiilor imorale își scrie liniștit memoriile, lăsându-le generațiilor viitoare, ca plidă de vitiu și detracare.

NICOLA ICONARUL

A apărut în volum:

MARGELUȘ

Comedie în 3 acte

de A. de Herz